

Sundbyberg 20251028

Diarienummer: S2025/01126

Vår referens: Hanna Sejlitz

Mottagare:

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.sl@regeringskansliet.se

Remissvar: Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens (2025:63)

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 54 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Inledning

Funktionsrätt Sverige lämnar följande synpunkter på valda delar av utredningens förslag. Vi betonar särskilt behovet av specialistkompetens för en jämlik och patientsäker vård för patienter med funktionsnedsättning och ser behov av att komplettera utredningens förslag med specifika krav för denna patientgrupp.

Förstärkt patientsäkerhet (4.1) och rätt kompetens (4.4)

Personer med funktionsnedsättning upplever betydande hälsoojämlikheter jämfört med övriga befolkningen. Dessa personer har sämre levnadsvillkor, sämre hälsa^{1 2}, kortare livslängd^{3 4} och begränsningar i tillgången till vård. Även barn och ungdomar med funktionsnedsättning uppger att de är mindre nöjda med livet, har sämre självskattad hälsa och fler hälsoproblem än andra barn^{5 6}. Brister i kunskap om funktionsnedsättning inom hälso- och sjukvården bidrar till dessa ojämlikheter och diskriminerande strukturer som påverkar exempelvis överlevnad inom somatisk vård⁷ och psykisk hälsa.

Sverige har, i enlighet med Funktionsrättskonventionen⁸, åtagit sig att erbjuda en jämlik vård (artikel 25), möjliggöra inkludering genom habilitering och rehabilitering (artikel 26) och genom statistik och forskning följa upp att så faktiskt sker (artikel 31).

Utredningen betonar att rätt kompetens är grundläggande för att leva upp till kraven som ställs på god vård och förebygga patientsäkerhetsrisker. För att förbättra hälsan och livskvaliteten för personer med funktionsnedsättning och eliminera dessa risker krävs en genomgripande kompetenshöjning inom hälso- och sjukvården. Kunskapen om olika funktionsnedsättningar, samsjuklighet och tvärprofessionellt arbete behöver öka både i grundutbildning och fortbildning för alla yrkesgrupper. De ofta sammansatta vård- och stödbehoven kräver att vårdpersonal utöver grundläggande

¹ [Hälsa hos personer med funktionsnedsättning](#), Folkhälsomyndigheten

² [Statistik om personer med funktionsnedsättning, tabeller 2021](#), SCB

³ [Registerstudie om livslängd](#), Autism Sverige

⁴ [Att leva med psykisk ohälsa](#), NSPH

⁵ [Barn med funktionsnedsättning \(resultat Skolbarns hälsovanor 2021/2022\)](#), Folkhälsomyndigheten

⁶ [Mer skolstress och sämre hälsa bland unga med funktionsnedsättning](#), Folkhälsomyndigheten, 2023

⁷ [Betydligt högre risk att dö i cancer för personer med funktionsnedsättning - Socialstyrelsen](#)

⁸ [Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, SÖ 2008:26](#)

vårdkompetens och funktionsnedsättning i allmänhet också har kunskap om:

- olika variationer av en funktionsnedsättning och vilka konsekvenser dessa har i relation till hälso- och sjukvården i allt ifrån tillgänglighet i kallelsen, information och kommunikation, vårdmötet, behandling med mera.
- hur olika funktionsnedsättningar (somatiska, psykiska, kognitiva) påverkar och förstärker varandra samt hur detta påverkar den avgörande principen om vård efter behov genom exempelvis tidig upptäckt, personcentrering, tillgängliga och informativa val och behandlingar.
- och hur denna komplexitet utmanar principen om vård efter behov. Detta belyses genom att betona vikten av tidig upptäckt, personcentrering, samt tillgängliga och informativa val och behandlingar.
- samordnade insatser
- hur tillgänglighet i hälso- och sjukvårdens alla delar skapas för personer med funktionsnedsättning.

Det därför viktigt att kompetenskrav och fortbildning uttryckligen inkluderar områden som gäller olika funktionsnedsättningar. Fortbildningar ska omfatta kompetens att möta mänsklig mångfald genom att betona vikten av att alltid inta ett intersektionellt perspektiv vid möten med patienter. Kompetent personal är en förutsättning för att patienter ska få tillgång till god, säker och jämlik vård. Personcentrering och ökad delaktighet från patienten behöver genomsyra vården i alla delar.

Utredningens förslag

7.4 Översyn av föreskrifterna om läkarnas specialiseringstjänstgöring

Funktionsrätt Sverige är positiva till utredningens förslag om en översyn av Socialstyrelsens föreskrifter om läkarnas specialiseringstjänstgöring (ST) för att säkerställa ett tillräckligt brett patientunderlag.

Vi anser att översynen även måste inkludera bas-, gren- och tilläggsspecialiteterna. I dag saknas specialistkompetens för vissa patientgrupper. Bristfällig kunskap leder till att patienter "faller mellan stolarna", väntar länge på diagnos och slussas runt mellan olika specialister utan att någon tar helhetsansvar. Denna brist utgör en allvarlig patientsäkerhetsrisk, medför onödigt lidande och risk för komplikationer som skulle kunna undvikas samt hindrar en god, säker och jämlik vård. Dessutom försämras patienternas möjligheter till stöd från andra samhällsaktörer.

Översynen av föreskrifterna om läkarnas specialisttjänstgöring bör därför inkludera indelningen i bas-, gren- och tilläggsspecialiteter och detta mot bakgrund av en kartläggning av vilka patientgrupper som idag saknar tillgång till specialister trots behov.

Stärkta möjligheter till vidareutbildning (8) och fortbildning (9)

Vi delar utredningens bedömning att kontinuerlig kompetensutveckling och möjlighet till specialisering är nödvändigt för att möta de ökande och komplexa vårdbehoven. Snabba vetenskapliga och tekniska framsteg, förändrade vårdstrukturer, samt nya globala och nationella utmaningar ställer ökade krav på att hälso- och sjukvårdspersonalens kompetens uppdateras regelbundet. Detta är en nödvändig förutsättning för att vården ska uppfylla kraven på att vara god, säker och baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Stärkta förutsättningar för vidareutbildning (8) och ett lagstadgat krav på regelbunden fortbildning (9) skulle höja vårdens kvalitet och stärka patientsäkerheten. För att detta ska bli verklighet är det dock kritiskt att reella förutsättningar skapas för vårdens personal att genomföra denna vidareutbildning och specialisering.

8.5 Vårdprofessionslyftet

Funktionsrätt Sverige ser positivt på förslaget om att utreda en ny ordning för vidareutbildning för vårdprofessioner med yrkesexamen på grundnivå ("Vårdprofessionslyftet").

9.7 Identifiering av utbildningsbehov och möjlighet till regelbunden fortbildning.

Funktionsrätt Sverige tillstyrker förslaget att vårdgivare ska ha en skyldighet att identifiera behov av och erbjuda regelbunden fortbildning i en omfattning som leder till att kravet på att god vård upprätthålls (9.7.1). Vi ser även positivt på förslaget att det införs en uttrycklig skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal att regelbundet ta del av fortbildning (9.7.2). Dock måste möjligheten till fortbildning måste vara reell och arbetsgivarnas ansvar att ge reella möjligheter måste säkerställas i lagstiftning och föreskrifter, både vad gäller tid och finansiering. Ansvaret ska omfatta all hälso- och sjukvårdspersonal, oavsett anställningsform eller omfattning, och styras av verksamhetens kompetensbehov.

Vi tillstyrker förslaget om dokumentation (9.7.3). Funktionsrätt Sverige anser att det är centralt att denna dokumentation inte bara handlar om kvantitet (antal fortbildningstimmar) utan också om kvalitet – att fortbildningen är relevant för specifika patientgrupper som personer med funktionsnedsättning, att personalen verkligen tillämpar kunskapen, och att arbetsgivare följer upp resultat för att säkerställa att vården faktiskt förbättras och på så vis arbetar med personcentrering och kan ge vård efter behov. Vi anser att det bör finnas en särskild uppföljning av vården för personer med funktionsnedsättning - hur många i personalen som har kompetens för denna grupp, hur vårdens kvalitet mäts och hur brister åtgärdas.

Specialistkompetens för att erbjuda rätt vård till personer med funktionsnedsättning

Utredningens förslag behöver kompletteras med ett särskilt fokus på specialistkompetens för vård och stöd till personer med olika funktionsnedsättningar, inklusive yrkesgrupper som idag står utanför reglerad specialisering. För att undanröja hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av hälso- och sjukvården på lika villkor som andra är det nödvändigt med fortbildningsinsatser. Dessa insatser måste inkludera ökad kompetens om olika funktionsnedsättningar och dess konsekvenser samt kunskaper för att säkerställa fysisk, kognitiv och kommunikativ tillgänglighet. Tillgång till sådan specialistkompetens är avgörande

för att få tillgång till kvalitativ, personcentrerad och jämlik vård. Avsaknad av denna specialiserade kompetens leder idag till fördröjning i diagnos och behandling, felbehandlingar, ökade risker för komplikationer och därtill försämrad livskvalitet och livslängd. Bristen på specialister medför att många patienter med funktionsnedsättning inte får nödvändig specialistvård inom ramen för vårdgarantin och en del får inte ens komma till en specialist för utredning och behandling. Denna situation beror ofta på långa väntetider eller primärvårdens bristande kunskap för tidig och korrekt identifiering av symtom för att sedan kunna remittera patienterna. Därför är det nödvändigt med insatser som säkerställer att kvaliteten i vården för denna grupp stärks genom tydliga krav på specialistkompetens.

Samverkan mellan vård, omsorg och habilitering

Utredningen har huvudsakligen fokus på hälso- och sjukvård och tandvård, men personer med funktionsnedsättning finns ofta i gränslandet mellan vård, habilitering, stöd och omsorg.

Det är nödvändigt att kompetensförsörjningen även omfattar samverkan mellan olika professioner och sektorer (vård, habilitering, socialt stöd) och att utbildning för personal bygger in detta perspektiv. Inför därför tydligare formuleringar om kompetenskrav och fortbildning för tvärprofessionellt arbete och samverkan kring personer med funktionsnedsättning.

Statistik och uppföljning

Utredningen konstaterar att det i dag saknas uppgifter om hur många som genomför specialiseringstjänstgöring, vilket försvårar planering av framtida kompetensförsörjning.

För att behovet av förändringar i hur kvaliteten i vidareutbildningar och fortbildning ska säkerställas är det viktigt att det finns data om hur vården och stödet fungerar för personer med funktionsnedsättning, om personalen har relevant kompetens och om det finns tillgång till anpassad vård utifrån behov. Eftersom patientsäkerhetsriskerna är högre i denna grupp föreslås att utredningens förslag kompletteras med krav på att statistik och uppföljning också omfattar särskilda patientgrupper. Detta ska

inkludera hur kompetensen hos personalen matchar behoven, och hur vårdresultaten ser ut för identifierade patientgrupper.

Sammanfattande kommentar

Alla ska ha samma rätt till säker, tillgänglig och kompetent vård. Utredningens förslag kan bidra till detta genom att stärka tillgången till kompetens och specialistutbildning. Dock innebär kompetensökning inte automatiskt jämlik vård. Det krävs även att personerna nås av vården, att vården är anpassad och att kompetensen verkligen omsätts i praxis.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande